

**KATECHUMENÁTNE
ITINERÁRE
PRE MANŽELSKÝ ŽIVOT**

Paštoráčné usmernenia
pre partikulárne cirkvi

Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2023

© Libreria Editrice Vaticana, 2022
© Konferencia biskupov Slovenska, 2023
© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o., Trnava 2023

ISBN 978-80-8161-472-9

Katechumenátne itineráre pre manželský život

Pastoračné usmernenia pre partikulárne cirkvi

Predhovor Svätého Otca Františka

„Kresťanské ohlasovanie, ktoré sa týka rodiny, je naozaj dobrou správou“ (*Amoris laetitia*, 1). Toto tvrdenie z *relatio finalis* Synody biskupov o rodine si zaslúžilo, aby sa dostalo do úvodu apoštolskej exhortácie *Amoris laetitia*, pretože Cirkev je v každom období povolaná znova ohlasovať, najmä mladým, krásu a hojnosť milosti, skrytých vo sviatosti manželstva a v rodinnom živote, ktorý z nej pramení. Päť rokov po jej vydaní mal pápež Rokom rodiny *Amoris laetitia* na mysl znova intenzívne postaviť do centra rodinu, pozvať na uvažovanie o témach apoštolskej exhortácie a celú Cirkev podnietiť, aby sa s radosťou angažovala v evanjelizácii v službe rodinám a s rodinami.

Jedným z plodov tohto výnimočného roka sú *Katechumenátne itineráre pre manželský život*, ktoré teraz s radosťou zverujem pastierom, manželom a všetkým, ktorí pracujú v pastorácii rodín. Ide o pastoračný nástroj, ktorý pripravilo *Dikastérium pre laikov, rodinu a život*. Je odpoveďou na usmernenie, ktoré som opakovane vyjadroval, že príprava na manželstvo si vyžaduje „nový katechumenát“; je totiž „naliehavo potrebné konkrétne uviesť do života to, čo predkladá *Familiaris consortio* (66), a teda to, že rovnako ako je krstný katechumenát pre dospelých súčasťou sviatostného procesu, má sa stať aj súčasťou procesu pri sviatosti manželstva, aby sa zabránilo množeniu vyhlásení nulity alebo nekonzistentného uzavretia manželstiev“ (*Príhovor k Rímskej róte*, 21. januára 2017).

Nesporne sa tu objavuje vážne znepokojenie nad tým, že pre príliš povrchnú prípravu manželské páry idú v ústrety reálnemu riziku, že vstúpia do nulitného manželstva alebo manželstva s takým slabým základom, že sa čoskoro „rozpadne“, a oni nedokážu prekonať ani prvé nevyhnutné krízy. Tieto zlyhania prinášajú so sebou veľké utrpenie a zanechávajú v ľuďoch hlboké zranenia. Zostávajú sklamaní, zatrpknutí a v najbolestnejších prípadoch dokonca prestanú veriť v povolanie k láske, ktoré sám Boh vpísal do srdca ľudskej bytosti. Je tu teda predovšetkým povinnosť zodpovedne sprevádzať tých, čo prejavia úmysel vstúpiť do manželstva, aby boli uchránení od traumy rozluky a nikdy nestratili dôveru v lásku.

Ale mal by nás pohýnať aj zmysel pre spravodlivosť. Cirkev je matka, a matka nerobí rozdiel medzi deťmi. Nezaobchádza s nimi rozdielne, všetkým venuje rovnakú starostlivosť, rovnakú pozornosť, rovnaký čas. Venovať čas je znakom lásky: ak nevenujeme niekomu čas, znamená to, že ho nemáme radi. Toto mi veľakrát prichádza na myseľ, keď si pomyslím, že Cirkev venuje veľa času, niekoľko rokov, príprave kandidátov na kňazstvo alebo na rehoľný život, ale veľmi málo času, iba niekoľko týždňov, venuje tým, ktorí sa pripravujú na vstup do manželstva. Manželia sú rovnako ako kňazi a zasvätení deťmi matky Cirkvi a takýto veľký rozdiel v zaobchádzaní nie je spravodlivý. Manželia tvoria veľkú väčšinu veriacich a často sú nosnými stĺpmi farností, dobrovoľníckych skupín, združení, hnutí. Sú opravdivými „strážcami života“ nielen preto, že plodia deti, vychovávajú ich a sprevádzajú v ich raste, ale aj preto, že sa v rodine starajú o starších ľudí, venujú sa službe telesne postihnutým a často aj ľuďom v rôznych situáciách chudoby, s ktorými prichádzajú do styku. V rodinách vznikajú povolania ku kňazstvu a k zasvätenému životu; a sú rodiny, ktoré tvoria tkanivo spoločnosti a „látajú jej diery“

s trpezlivosťou a s každodennými obetami. Pre matku Cirkve je teda povinnosťou vyplývajúcou zo spravodlivosti venovať čas a energiu takému veľkému poslaniu, akým je rodina.

Aby sme preto skonkrétnili túto naliehavú potrebu, „odporúčal som skutočný katechumenát pre tých, čo sa chystajú zosobášiť, ktorý by zahŕňal všetky etapy sviatostnej cesty: čas na prípravu na sobáš, na jeho slávenie a na roky, ktoré budú bezprostredne nasledovať“ (*Príhovor účastníkom kurzu o manželskom procese*, 25. februára 2017). A tak som navrhol vytvoriť dokument, ktorý tu predkladám a za ktorý som vďačný. Člení sa na tri fázy: príprava na manželstvo (vzdialená, blízka a bezprostredná); slávenie sobáša; sprevádzanie v prvých rokoch manželského života. Ako uvidíte, je to dôležitý úsek cesty, ktorým treba prejsť spolu s manželmi v ich živote aj po sobáši, najmä ak by prechádzali krízami alebo okamihmi znechutenia. Takýmto spôsobom sa budeme usilovať o vernosť Cirkvi, ktorá je matka, učiteľka a spoločníčka na ceste a stojí nám vždy po boku.

Je mojím vrúcnyim želaním, aby po tomto prvom dokumente čo najskôr nasledoval ďalší, v ktorom sa stanovujú konkrétne pastoračné spôsoby a možné itineráre sprevádzania, špecificky venované párom, ktoré zakúsili zlyhanie svojho manželstva a žijú v novom zväzku alebo sa znova civilne zosobášili. Cirkev totiž chce zostať nablízku týmto párom a prejsť aj s nimi *via caritatis* (porov. *Amoris laetitia*, 306), aby sa necítili opustené a mali v komunitách na dosah bratské miesta prijatia, pomoci pri rozlišovaní a spoluúčasti.

Tento prvý dokument, ktorý sa vám predkladá, je darom a je aj úlohou. Darom, pretože všetkým dáva k dispozícii hojný a stimulujúci materiál, ovocie reflexie a pastoračných skúseností z rôznych diecéz a eparchií sveta.

A je aj úlohou, pretože nejde o „magické formuly“, ktoré by fungovali automaticky. Je to odev, ktorý treba „ušiť na mieru“ pre ľudí, ktorí ho budú nosiť. Ide o orientáciu, ktorá si vyžaduje prijatie, prispôbenie a uvedenie do praxe v konkrétnych spoločenských, kultúrnych a cirkevných situáciách, v akých sa každá partikulárna Cirkev nachádza a žije. Preto vyzývam pastierov Cirkvi a ich spolupracovníkov, aby boli chápaní, horliví a tvoriví, a tak urobili účinným toto nevyhnutné životné dielo formácie, ohlasovania a sprevádzania rodín, ktoré od nás vyžaduje Duch Svätý, aby sme ho uskutočňovali v prítomnej chvíli.

„Nezanedbal som zvestovať vám všetko užitočné a učil som vás...“ (Sk 20, 20). Pozývam všetkých, ktorí pracujú v pastorácii rodín, aby si osvojili slová apoštola Pavla a neznechucovali sa pri plnení úlohy, ktorá sa môže zdať ťažká, náročná, alebo priam presahujúca vlastné možnosti. Odvahu! Urobme prvé kroky! Iniciujme procesy obnovy pastorácie! Vložme rozum a srdce do služby budúcim rodinám a uisťujem vás, že Pán nás bude podporovať, dá nám múdrosť a silu, dá všetkým rásť v nadšení, a najmä nám dá zakúsiť „sladkú a potešujúcu radosť z evanjelizácie“ (*Evan-gelii gaudium* 9), keď budeme ohlasovať novým generáciám evanjelium rodiny.

František

Slovo na úvod

Návrh Svätého Otca Františka zaviesť „manželský katechumenát“

1. Svätý Otec František pri rôznych príležitostiach vyjadril starosť, aby sa v Cirkvi lepšie a dôkladnejšie uskutočňovala príprava mladých párov na manželstvo. Trval na potrebe pomerne širokého itinerára, inšpirovaného krstným katechumenátom, ktorý by im umožnil uvedomelejšie prežívať sviatosť manželstva, vychádzajúc zo skúsenosti viery a stretnutia s Ježišom Kristom.¹

2. Prítomný dokument preberá to, čo je už na túto tému obsiahnuté v dokumente vtedajšej Pápežskej rady pre rodinu,² chce dať odpoveď na starosť Svätého Otca a pomôcť partikulárnym cirkvám uvažovať alebo premyslieť svoje itineráre prípravy na sviatosť manželstva a na sprevádzanie počas prvých rokov manželského života. Tieto „pastoračné usmernenia“ sa preto nemajú chápať ako štruktúrovaný a kompletný „predmanželský kurz“ čo do formy a obsahu, pripravený na použitie v bežnej pastorácii. Cieľom

1 „Cítim potrebu znova zdôrazniť nutnosť zaviesť „nový katechumenát“ v príprave na manželstvo ako pastoračnú voľbu pre celú Cirkev. Podľa želaní otcov poslednej riadnej synody je naliehavé konkrétne uskutočniť to, čo už predkladá *Familiaris consortio* (66), že totiž tak ako je katechumenát pri krste dospelých súčasťou sviatostného procesu, nech sa aj príprava na manželstvo stane súčasťou celého postupu pri sviatosti manželstva, aby sa zabránilo množeniu vyhlásení nulity alebo nekonzistencie manželstiev“ (František, *Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej róty*, 21. januára 2017; porov. aj *Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej róty*, 29. januára 2018; *Amoris laetitia*, 205 – 211).

2 Pápežská rada pre rodinu, *Príprava na sviatosť manželstva*, 13. mája 1996.

je poukázať na niektoré všeobecné princípy a predložiť súhrnný konkrétny návrh, ktorý by mala každá miestna cirkev vziať do úvahy pri vypracovaní vlastného katechumenátneho itinerára pre manželský život, odpovedajúc tvorivým spôsobom na výzvu pápeža.³

3. Aktuálna situácia si vyžaduje obnovené pastoračné zaangažovanie posilniť prípravu na sviatosť manželstva v diecézach/eparchiách a vo farnostiach na všetkých kontinentoch. Vo všeobecnosti čoraz menší počet osôb, ktoré sa sobášia, ale aj, a to predovšetkým, krátke trvanie manželstiev, aj sviatosťných, rovnako aj problém platnosti cirkevných sobášov, sú naliehavou výzvou, týkajúcou sa realizácie a šťastia toľkých veriacich laikov na svete. Zdrojom mnohých ťažkostí, v akých sa nachádzajú rodiny, je zjavná krehkosť manželstva, spôsobená radom faktorov ako je hedonistická mentalita, ktorá skresľuje hĺbku ľudskej sexuality, egocentrizmus, ktorý sťažuje vziať na seba záväzky manželského života, obmedzené chápanie daru sviatosti manželstva, významu manželskej lásky a skutočnosti, že je autentickým povoláním, a teda odpoveďou na Božie volanie pre muža a ženu, ktorí sa rozhodnú zosobášiť a podobne. Starostlivosť, akú matka Cirkev pociťuje voči svojim deťom, ktoré veľmi potrebujú pomoc a sprevádzanie, má podnecovať k tomu, aby sme vkladali nové energie v prospech manželov tak, „aby sa ich skúsenosť lásky mohla stať sviatosťou, účinným znakom spásy“.⁴

3 „Bude úlohou jednotlivých spoločenstiev vypracovať praktickejšie a účinnejšie návrhy, ktoré budú zohľadňovať učenie Cirkvi, ako aj miestne potreby a výzvy“ (*Amoris laetitia*, 199).

4 František, *Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej roty*, 21. januára 2017.

I.

Všeobecné pojmy

Prečo katechumenát

4. Myšlienka vytvoriť *katechumenátne itineráre pre život v manželstve* nie je v cirkevnej reflexii nová.⁵ Po dvoch synodách o rodine v rokoch 2014 a 2015 ju pápež František viackrát predložil vo svojom riadnom magistériu a postupne sa sformovala v jeho pastoračnej reflexii; vyznačila nové línie sprevádzania v príprave na manželstvo.⁶

5. Podľa spoločného presvedčenia otcov v starobylej Cirkvi mala sláveniu sviatosti predchádzať jasná kresťanská orientácia života. „Najprv sa treba stať Pánovými učeníkmi, až potom možno niekoho pripustiť k svätému krstu,“ hovorí svätý Bazil.⁷ Bezpečné znaky novej orientácie života boli viera a obrátenie. Starobylý katechumenát

5 Výraz sa objavuje v mnohých štúdiách na túto tému, medzi nimi F. Coudreau, in *Verkündigung und Glaube. Fest für F. X. Arnold*, Freiburg 1958 a B. Häring, *Sociologia della famiglia*, Roma 1962. Počnúc šesťdesiatymi rokmi niektoré konferencie biskupov to predkladajú v národných a regionálnych dokumentoch. Okrem toho apoštolská exhortácia *Familiaris consortio* počnúc analógiou s krstným katechumenátom už načrtáva etapy itinerára prípravy na manželstvo: vzdialenú, blízku, bezprostrednú a následné sprevádzanie manželov (porov. 66).

6 „Želám si odporučiť zaangažovanie sa za manželský katechumenát, chápaný ako nevyhnutný itinerár pre mladé manželské páry, zameraný na pomoc naučiť ich znova prežívať kresťanské povedomie s podporou milosti dvoch sviatostí, krstu a manželstva. Ako som to zdôraznil po iné razy, katechumenát je mojím spôsobom unikátny, to jest zakorenený v krste, a zároveň si v živote vyžaduje permanentný charakter, keďže ide o permanentnú milosť sviatosti manželstva“ (František, *Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej róty*, 29. januára 2018).

7 Bazil z Cézarey, *De baptismo* I, 1.

Obsah

Predhovor Svätého Otca Františka.....	5
Slovo na úvod	9
I. Všeobecné pojmy	11
Prečo katechumenát	11
Kto je zodpovedný za túto úlohu.....	13
Za obnovenú pastoráciu manželského života.....	17
II. Konkrétny návrh	20
Možné spôsoby	21
Fázy a etapy	24
Dve spresnenia	25
Prvá etapa: blízka príprava	42
Druhá etapa: bezprostredná príprava	54
Tretia etapa: sprevádzanie v prvých rokoch manželského života	61
Sprevádzať páry „v kríze“	72
Záver	82